سیاست

پزشکیان و مودی در حاشیه اجلاس روسای کشورهای عضو شانگهای بر رفع تحریم‌ها و ایجاد صلح و ثبات در منطقه تاکید کردند

استقرار صلح مضاعف

رییس‌جمهوری بـا بیان اینکه عقـل و منطق حکم می‌کند از جنـگ و جنگ‌طلبی پرهیز کنیم، تصریح کرد: متأسفانه در داخل امریکا جریان‌هایی وجود دارند که منافع خود را در تـداوم جنگ می‌بینند و خواهان استمرار درگیری‌ها هسـتند ولی ما معتقدیم باید با تقویت اراده‌های صلح‌طلبانه، در مسـیر صلح، ثبات و امنیت حرکت کرد. در این دیدار مسـعود پزشکیان رییس‌جمهوری اسلامی ایران در دیدار نارندرا مودی نخسـت‌وزیر هند، با قدردانـی از همراهی و همکاری دهلی‌نو با ایران در شرایط جنگ اخیر، بر ضرورت تقویت تلاش‌های دیپلماتیک برای استقرار صلح و امنیت در منطقه تأکید کرد. رییس‌جمهوری با اشاره به رویکرد جمهوری اسـلامی ایران در قبال تحولات منطقه‌ای اظهار کرد: از ابتدای آغاز به کار دولت، تلاش ما بر تأمین صلح و امنیت و حل‌وفصل مسائل از مسیر گفت‌وگو و مذاکره اسـتوار بوده است، اما متأسفانه امریکایی‌ها به جای بهره‌گیری از سـازوکارهای دیپلماتیک، مسیر جنگ، ناامنی و تحمیـل اراده از طریق زور را در پیش گرفته‌انـد. وی با تأکید بر اینکه ایران هیچگاه از جنگ اسـتقبال نمی‌کند، تصریح کرد: مسوولیت ما ایجاب می‌کند مردم را از خطر و ناامنـی دور کنیم و زمینه را برای دسـتیابی آنان به صلح، آرامـش و امنیت فراهم آوریم. پزشکیان با اشـاره به توافقات صورت گرفته در مسیر حل مسـائل، افزود: جمهوری اسلامی ایران به تعهداتی که در چارچوب توافقات پذیرفته پایبند بوده اما متأسفانه طرف امریکایی به تعهدات خود عمل نکرده است. با این حال، همچنان تلاش می‌کنیم مسیر توافق و تفاهم را محقق کنیم و بر این باوریم ادامه جنگ نه به نفع ما، نه به سود منطقه و نه در راستای منافع بشریت است. رییس‌جمهوری با بیان اینکه عقل و منطق حکم می‌کند از جنـگ و جنگ‌طلبی پرهیز کنیم، تصریح کرد: متأسفانه در داخل امریکا جریان‌هایی وجود دارند که منافع خود را در تـداوم جنگ می‌بینند و خواهان استمرار درگیری‌ها هستند؛ اما ما معتقدیم باید با تقویت اراده‌های صلح‌طلبانه، در مسـیر صلح، ثبات و امنیت حرکت کرد. وی با اشاره به جایگاه و ظرفیت‌های مهم هند در منطقـه و جهان و همچنین پیوندهای عمیق تاریخی و فرهنگی میان دو ملت، از نخسـت‌وزیر هند خواست از ظرفیت ارتباطات خود با طرف‌های مختلف برای کمک به بازگشت آنان از مسیر جنگ و خونریزی به مسیر گفت‌وگو و توافق استفاده کند. پزشکیان با تأکید بر اینکه خواست و اراده عقلای منطقه و جهان، صلح، امنیت، آرامش و پرهیز از جنگ است، اظهار کرد: بر این باوریم راهکار مسائل موجود، گفت‌وگو و همکاری است و باید همه ظرفیت‌ها برای جلوگیری از گسترش ناامنی و درگیری به کار گرفته شود. رییس‌جمهوری همچنین با اشاره به روابط دیرینه و دوستانه ایران و هند، بر آمادگی تهران برای توسعه و تعمیق مناسبات دوجانبه در تمامی زمینه‌ها تأکید و اظهار کرد: ایران و هند از ظرفیت‌های گسترده‌ای برای گسـترش همکاری‌ها در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، علمی، فرهنگی و سایر زمینه‌های مورد علاقه برخوردارند و می‌توان با تقویت همکاری‌های دوجانبه و خنثی‌سـازی آثار تحریم‌ها، سطح روابط دو کشور را بیش از پیش ارتقا داد. وی با اشاره به تلاش‌های امریکا و رژیم صهیونیستی برای ایجاد محدودیت و مانع در مسـیر همکاری‌های ایران با دیگر کشورها، تصریح کرد: به‌رغم فشارها و محدودیت‌هایی که تلاش می‌شود در مسیر روابط ایران با دیگر کشورها ایجاد شود، تهران آمادگی دارد همکاری‌های خود با هند را در عرصه‌های مختلف گسترش بدهد. پزشکیان همچنین بر ضرورت تقویت ارتباطات و رایزنی‌های میان مسوولان دو کشور تأکید کرد و گفت: با اهتمام و حمایت شـما می‌توانیم ارتباطات میان دو کشور را بیش از پیش تعمیق بخشیده و زمینه‌هـای جدیـدی برای همـکاری فراهم کنیم. نخسـت‌وزیر هند نیز در این دیدار با ابراز خرسندی از ملاقات با رییس‌جمهوری اسلامی ایران، اظهار کرد: در دوران سخت اخیر تلاش کردیم همکاری و ارتباطات خود با ایران را استمرار بدهد و حفظ کنیم. مودی با اشاره به تجربیات و دیدگاه‌های پزشکیان در زمینه صلح و امنیت افزود: با شناختی که از شخصیت جناب‌عالی پیدا کرده‌ام، شما فردی صلح‌دوست هستید و باور دارم می‌توانید در مسیر تحقق صلح نقش‌موثری ایفا کنید. مطمئن هستم تلاش‌های شما در نهایت به نتایج مطلوب منجر خواهد شد. وی با تأیید دیدگاه رییس‌جمهوری اسلامی ایران درباره وجود جریان‌هایی که منافع خود را در تداوم جنگ می‌بینند، گفت: با شما موافقم که عده‌ای منافع خود را در جنگ می‌بینند، اما ما بایـد تلاش‌های خود را برای استقرار صلح مضاعف کنیم. باور و اعتقاد من این است که در نهایت صلح و امنیت فائق خواهد آمد. مودی همچنین با اشاره به پیشینه تاریخی و تمدنی روابط ایران و هند اظهار کرد: ایران و هند دارای روابطی کهن و ریشـه‌دار هستند و تمدن‌های دو کشور طی قرن‌ها با یکدیگر پیوند داشته‌اند. این پیشـینه و ارتباطات تاریخی و فرهنگی می‌تواند پشتوانه ارزشمندی برای توسعه همکاری‌های دو کشور در بخش‌های مختلف باشد. رییس‌جمهوری اسلامی ایران و نخست‌وزیر هند در این دیدار همچنین آخرین وضعیت همکاری‌هـای دوجانبه در حوزه‌های مختلف را بررسی کردند. همکاری‌های حمل‌ونقلی و دریایی، تحولات مرتبط با تنگه هرمز و همچنین روند همکاری‌ها در بندر چابهار از جمله مهم‌ترین محورهای مورد گفت‌وگوی دو طرف در این دیدار بود. دو طرف بر اهمیت بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود برای توسعه مناسـبات اقتصادی و تجاری و تقویت همکاری‌های راهبردی میان جمهوری اسلامی ایران و جمهوری هند تأکید کردند. اگرچه سازمان همکاری شانگهای در ابتدا با رویکرد امنیتی شکل گرفت، اما امروز بخش قابل توجهی از دستور کار آن به اقتصاد، حمل‌ونقل، سرمایه‌گذاری و اتصال منطقه‌ای اختصـاص دارد. برای ایران، عضویت دایم در این سازمان فرصت‌هایی مانند توسعه کریدور شمال-جنوب، همکاری بانکی با ارزهای ملی، افزایش تجارت با چین، روسیه، هند و آسیای مرکزی و جذب سرمایه‌گذاری منطقه‌ای را فراهم می‌کند. در شرایطی که اقتصاد ایران همچنان با محدودیت‌های ناشـی از تحریم و فشارهای خارجی روبروست، تقویت همکاری با اقتصادهای آسیایی یکی از محورهای مهم سیاست خارجی دولت محسوب می‌شود؛ مسیری که می‌تواند بخشـی از ظرفیت‌های صادراتی و ترانزیتی کشـور را فعال‌تر کند. این سفر در زمانی انجام می‌شود که بازارهای منطقه هنوز از آثار جنگ اخیر و اختلال در مسیرهای تجاری فاصله نگرفته‌اند. به همین دلیل، یکی از اهداف مهم رایزنی‌های ایران، اطمینان‌بخشـی به شـرکای اقتصادی درباره تـداوم همکاری‌های تجاری و تقویت مسیرهای حمل‌ونقل منطقه‌ای است.

جدال تازه بر سر ریشه‌های بحران معیشت در اقتصاد ایران

مثلث تورم، ارز و بانک‌ها

تورم در اقتصاد ایران دیگر صرفا یک متغیر اقتصادی نیست؛ بلکه به مهم‌ترین مساله اجتماعی و معیشتی کشور تبدیل شده است. هر افزایش قیمت، مستقیم بر سـفره خانوارها اثر می‌گـذارد و هر نوسـان نرخ ارز، به سـرعت خـود را در بازار کالا، دارو، مسـکن، حمل‌ونقـل و هزینه‌های روزمره نشـان می‌دهد. به همین دلیل، انتشـار تازه‌ترین آمار تـورم مردادماه و همزمـان با آغاز گرفتن بحث‌ها درباره عملکرد شـبکه بانکی و سیاست‌های ارزی، بار دیگر موضوع اصلاحات اقتصادی را به صدر مباحث دولت و مجلس بازگردانده است.

بر اساس گزارش مرکز آمار ایران، نرخ تورم سالانه در مردادماه به ۶۹.۹ درصد رسـیده و تورم نقطه‌به‌نقطه خانوارها نیز ۸۹ درصد ثبت شده. در همین حال، تورم گروه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها با عبور از ۱۲۳ درصد، بیشترین فشـار را بر دهک‌های پایین درآمدی وارد کرده اسـت. این آمارها نشان می‌دهد اگرچه اقتصاد ایران از شـوک کمبود گسـترده کالا عبور کرده، اما چالش اصلی همچنان حفظ قدرت خرید مردم و مهار رشد قیمت‌هاست.

دولت چهاردهم از نخستین روزهای آغاز به کار، اصلاح ساختار اقتصاد را یکی از محورهای اصلی برنامه خود معرفی کرد؛ از ساماندهی نظام بانکی و اصلاح سیاست ارزی گرفته تا کنترل کسری بودجه و حذف رانت‌های مزمن. اما همزمانی آغاز فعالیت دولت با جنگ، تشدید محدودیت‌های تجاری و فشارهای خارجی، موجب شد بسیاری از این اصلاحات یا با تأخیر اجرا شوند یا در اولویت‌های کوتاه‌مدت قرار نگیرند. اکنون نیز مقامات دولتی معتقدند اقتصاد ایران در مرحله‌ای قرار دارد که بدون اصلاح نظام بانکـی و انضباط مالی، مهار پایدار تورم ممکن نخواهد بود.

از سوی دیگر، مجلس نیز با نگاهی متفاوت اما همسو در هدف، خواستار شفافیت بیشتر بانک مرکزی درباره بازار ارز و ارائه برنامه‌ای روشن برای کنترل تورم شده است. مجموعه این مواضع نشـان می‌دهد اختلاف اصلی امروز نه بر سر وجود تورم، بلکه درباره ریشه‌های آن و مسیر اصلاح اقتصاد است.

◄ مرداد؛ تورم دوباره صعود کرد

آمارهای رسـمی تصویر روشنی از وضعیت معیشت ارایـه می‌دهد. شـاخص قیمـت مصرف‌کننده در مردادماه نسبت به ماه قبل ۳.۴ درصد افزایش یافت و تورم نقطه‌به‌نقطه به ۸۹ درصد رسید؛ یعنی خانوارها برای خرید همان سبد کالا و خدمات نسبت به مرداد سال گذشته تقریبا دو برابر هزینه پرداخت می‌کنند.

اما نگران‌کننده‌ترین بخش گـزارش، وضعیت مواد غذایی اسـت. تورم خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها از مرز ۱۲۳ درصد عبور کرده و برخی اقلام مانند سبزیجات، حبوبات، لبنیات و تخم‌مرغ بیشترین رشد قیمت را تجربه کرده‌اند. همین مساله سبب شده فشار تورمی بیش از هر چیز بر دهک‌های پایین درآمدی متمرکز شود؛ دهک‌هایی که بخش عمده درآمد خود را صرف تأمین نیازهای اولیه می‌کنند.

در واقع، تفـاوت امروز اقتصـاد ایران با بسـیاری از دوره‌های گذشته آن است که مساله اصلی دیگر کمبود کالا نیست؛ بلکه توان خرید کالاهاست. فروشگاه‌ها مملو از کالا هستند، اما قیمت‌ها فاصله قابل توجهی با درآمد خانوارها پیدا کرده‌اند.

◄ اصلاحاتی که سال‌ها به تعویق افتاد

بحث اصلاح اقتصاد ایران موضوع تازه‌ای نیست. تقریبا همه دولت‌هـای دو دهه اخیر از ضرورت اصلاح نظام بانکی، واقعی‌سازی نرخ ارز، کاهش ناترازی بودجه و مبارزه با رانت سخن گفته‌اند، اما اجرای این اصلاحات همواره با هزینه‌های سیاسی و اجتماعی همراه بوده است.

دولـت چهاردهم نیز بـا همین میراث روبه‌رو شـد؛ اقتصادی با تورم مزمن، شبکه بانکی ناتراز، رشد بالای نقدینگی و کسـری بودجه سـاختاری. در کنار این مشکلات، جنگ و فشارهای خارجی نیز دامنه مانور سیاستگذار را محدود کرد.

محمدجعفر قائم‌پناه، معـاون اجرایی رییس‌جمهور معتقد است دولت از روز نخست فرصت اجرای کامل اصلاحات را پیدا نکرده است. به گفته او، برنامه دولت ایـن بود که پس از ایجاد ثبـات، اصلاحات اقتصادی به‌طور جدی آغاز شود، اما شرایط جنگی و دغدغه‌های امنیتی باعث شـد اولویت نخست به مدیریت بحران اختصاص پیدا کند.

◄ دولت؛ ریشه اصلی تورم در بانک‌هاست

مهم‌ترین بخش اظهارات معاون اجرایی رییس‌جمهور، متوجه شبکه بانکی است. قائم‌پناه با استناد به دیدگاه اقتصاددانان اعلام کرده که ۶۷ درصد عوامل تورم در ایران به عملکرد بانک‌ها بازمی‌گردد و تنها بخش دیگر آن ناشی از کسری بودجه دولت است.

از نـگاه دولت، چرخه تورم از جایی آغاز می‌شـود که بانک‌ها با اعطای تسهیلات غیرقابل بازگشت و ایجاد دارایی‌های غیرمولد، دچار ناترازی می‌شوند. زمانی که این بانک‌ها قادر به بازپس‌گیری منابع خود نیستند، برای تأمین تعهداتشـان به بانک مرکزی متوسـل می‌شوند و نتیجه این فرآیند، افزایش پایه پولی و رشد نقدینگی است؛ همان عاملی که به اعتقاد دولت موتور اصلی تورم محسوب می‌شود.

قائم‌پناه حتی بانـک آینده را نمونه‌ای از این وضعیت دانسته و تأکید کرده که اصلاح نظام بانکی بدون ایجاد تنش اجتماعی در دستور کار وزارت اقتصاد قرار دارد. او معتقد اسـت تا زمانی که ناترازی بانک‌ها و کسری بودجه همزمان اصلاح نشـود، تـورم همچنان ادامه خواهد داشت.

◄ نقش سیاست ارزی در جهش قیمت‌ها

دولت البته سهم سیاست ارزی را نیز در افزایش قیمت مواد غذایی انکار نمی‌کند. معاون اجرایی رییس‌جمهور تصریح کرده که تبدیل ارز ترجیحی ۲۸ هزار و ۵۰۰ تومانی به نرخ‌های بالاتـر، در ماه‌های ابتدایی اجرای سیاست جدید حدود ۶ درصد فشار تورمی بر جامعه وارد کرد.

به گفته او، برای جبران بخشـی از این فشـار، دولت ماهانـه ۸۰ هزار میلیـارد تومـان در قالب کالابرگ به خانوارهـا پرداخت می‌کند تا اثـر افزایش قیمت کالاهای اساسی کاهش یابد. از نگاه دولت، تورم ۱۲۳ درصدی خوراکی‌ها به معنای آن نیسـت که کل این فشار مستقیما بر مردم تحمیل شده، بلکه بخشی از آن از طریق سیاست‌های حمایتی جبران شده است.

با این حال، واقعیت بازار نشـان می‌دهد فاصله میان رشد قیمت‌ها و افزایش درآمد خانوارها همچنان یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های اقتصادی کشور است.

◄ مجلس؛ مطالبه شفافیت از بانک مرکزی

همزمان با انتشـار آمار تورم، تعـدادی از نمایندگان مجلس در نامه‌ای به سـران قوا، انتقاد مستقیمی از وضعیت بازار ارز مطرح کردند و پنج مطالبه مشخص را از رییس کل بانک مرکزی خواستار شدند. نخستین مطالبه، شفاف‌سازی وضعیت بازار ارز است. نمایندگان معتقدند مردم و فعالان اقتصادی باید بدانند منابع ارزی کشـور در چه وضعیتی قرار دارد، چه میزان ارز برای نیازهای مختلف تخصیص می‌یابد و وضعیت بازگشت ارز حاصل از صادرات چگونه است. دومین محور، ارایه برنامه‌ای زمان‌بندی‌شده برای مهار تورم است. از نگاه مجلس، اعلام هدف کلی کاهش تورم کافی نیست و بانک مرکزی باید برنامه‌ای قابل ارزیابی برای کنترل نقدینگی، پایه پولی و اضافه‌برداشت بانک‌ها منتشر کند. سـومین مطالبه به ناترازی شبکه بانکی مربوط می‌شـود. نمایندگان تأکید کرده‌اند مردم حق دارند بدانند کدام بانک‌ها با مشکل ناترازی مواجه‌اند و هزینه ایـن ناترازی چگونه تأمین می‌شـود؛ زیرا در نهایت، افزایش پایـه پولی از جیب مـردم و با کاهش قدرت خرید آنها پرداخت خواهد شد. چهارمین محور، فاصله گرفتن از تصمیمات مقطعـی و غیرقابل پیش‌بینی ارزی است؛ موضوعی که به اعتقاد مجلس زمینه ایجاد رانت و فعالیت‌های سـفته‌بازانه را افزایش می‌دهد. و در نهایت، نمایندگان خواستار انتشار منظم گزارش عملکرد بانک مرکزی شـده‌اند تا جامعه بتواند نتایج واقعی سیاست‌های پولی را ارزیابی کند.

◄ ارز؛ فقط یک عدد نیست

نکته مهم نامه نمایندگان، نگاه آنها به بازار ارز اسـت. آنان معتقدنـد افزایش نرخ دلار صرفا تغییر یک عدد روی تابلو صرافی‌ها نیست، بلکه زنجیره‌ای از افزایش قیمت‌هـا را در اقتصـاد فعال می‌کند؛ از مـواد اولیه کارخانه‌ها گرفته تا دارو، اجاره مسکن و حمل‌ونقل.

به همین دلیل، نمایندگان هشـدار داده‌اند که نباید تمام نوسـانات بازار را صرفا به جنگ، فضای روانی یا فعالیت دلالان نسبت داد. از نگاه آنان، عوامل بیرونی در کوتاه‌مدت اثرگذارند، اما در بلندمدت این رشـد نقدینگی، بی‌انضباطی مالـی، ناترازی بانک‌ها و نبود سیاست ارزی شفاف است که بازار را بی‌ثبات می‌کند. این تحلیل در بسـیاری از بخش‌ها بـا موضع دولت همپوشـانی دارد؛ هرچند مجلس تأکید بیشتری بر پاسخگویی و شفافیت بانک مرکزی دارد.

◄ اقتصاد میان اصلاح و بحران

امروز اقتصاد ایران در نقطه‌ای قرار گرفته که همزمان باید دو ماموریت دشوار را پیش ببرد؛ مدیریت پیامدهای جنگ و اجرای اصلاحات ساختاری که سال‌ها به تعویق افتاده‌اند. دولت معتقد است بدون اصلاح بانک‌ها و مهار کسری بودجه، تورم مهار نخواهد شد و مجلس نیز بر این باور اسـت که بدون شفافیت، ثبات سیاست‌های ارزی و پاسخگویی بانک مرکزی، اعتماد عمومی به بازار بازنمی‌گردد. واقعیت این است که هر دو نگاه بر یک نقطه مشترک تأکید دارند: هزینه تورم را مردم می‌پردازند. کاهش ارزش پول ملی، پیش از آنکه یک مساله مالی باشد، به معنای کوچک‌تر شدن سفره خانوارها و کاهش امنیت اقتصادی میلیون‌ها ایرانی اسـت. از همین رو، موفقیت یا ناکامی سیاست‌های اقتصادی در ماه‌های آینده بیش از هر شاخص دیگری با یک معیار سنجیده خواهد شد؛ اینکه آیا رشد قیمت‌ها مهار می‌شود و قدرت خرید مردم دوباره احیا خواهد شد یا نه. در کنار اختلاف نظرها درباره ریشه‌های تورم، یک واقعیت میان دولت، مجلس و کارشناسان مشترک است؛ اینکه بیشترین هزینه بی‌ثباتی اقتصادی را خانوارها پرداخت می‌کنند. افزایش نرخ ارز، پیش از آنکه یک متغیر مالی باشـد، مسـتقیما به افزایش قیمت مواد اولیه، دارو، کالاهای اساسی، اجاره مسـکن و حمل‌ونقل منجر می‌شود و در نهایت خود را در کاهش قدرت خرید مردم نشـان می‌دهد. به همین دلیل، نمایندگان مجلس در نامه خود تأکید کرده‌اند که حفظ ارزش پول ملی تنها یک هدف اقتصادی نیست، بلکه مسـتقیما با امنیت اقتصادی و آینده زندگی میلیون‌ها ایرانی گره خورده اسـت. از سـوی دیگر، دولت نیز معتقد اسـت بدون اصلاحات ساختاری، امکان مهار پایدار تورم وجود ندارد. قائم‌پناه تأکید می‌کند که تورم ایران یک «بیماری مزمن» است که سال‌ها پیش از دولت چهاردهم شکل گرفته و اکنون جنگ و فشارهای خارجی تنها بر شدت آن افزوده‌اند. از نگاه دولت، اصلاح نظام بانکی، کاهش کسری بودجه، کنترل رشـد نقدینگی و افزایش تولید چهار سـتون اصلی خروج از این چرخه هستند؛ هرچند اجرای آنها در شرایط جنگی به مراتب دشوارتر از دوره‌های عادی است. یکی از مهم‌ترین چالش‌ها نیز ایجاد تعادل میان اصلاح اقتصادی و حفظ آرامش اجتماعی است. دولت می‌گوید نمی‌توان در شـرایطی کـه جامعه هم‌زمان با ناطمینانی‌های ناشـی از جنگ مواجه است، همه اصلاحـات پرهزینه را به‌صورت یک‌بـاره اجرا کرد. به همین دلیل، سیاسـت‌هایی مانند کالابرگ، حمایت معیشتی و تلاش برای جلوگیری از شوک‌های قیمتی، به موازات برنامه‌های اصلاح نظام بانکی دنبال می‌شود تا هزینه اصلاحات مسـتقیما بر دوش اقشـار ضعیف قرار نگیرد. در مقابل، مجلس بر این باور است که شرط موفقیت همین اصلاحات، شـفافیت و پاسـخ‌گویی است. انتشار منظم گزارش عملکرد بانک مرکزی، اعلام وضعیت واقعی منابع ارزی، ارایه برنامه زمان‌بندی‌شده برای کنترل تورم و تعییـن تکلیف بانک‌های ناتراز، از جمله مطالباتی است که نمایندگان آن را لازمه بازسازی اعتماد عمومـی می‌دانند؛ اعتمادی که به اعتقاد آنان، مهم‌ترین سرمایه سیاستگذار پولی در مدیریت بازار ارز و مهار انتظارات تورمی است. در نهایت، اقتصاد ایران امروز بیش از هر زمان دیگـری میان دو ضرورت قرار گرفته است؛ از یک سو مدیریت پیامدهای جنگ و فشارهای خارجی و از سوی دیگر اجرای اصلاحاتی که سال‌ها به تعویق افتاده‌اند. موفقیت این مسیر نه با کنترل مقطعی نرخ ارز یا وعده‌های کوتاه‌مدت، بلکه با کاهش تدریجی تورم، ثبات سیاست‌های اقتصادی و بازگرداندن قدرت خرید مردم سنجیده خواهد شد؛ هدفی که هم دولت و هم مجلس، هرچند با رویکردهای متفاوت، آن را اولویت مشترک اقتصاد کشور می‌دانند.

روایت یک شبانه‌روز از بازگشت درگیری نظامی ایران و امریکا

از حمله به لارک تا پاسخ دردناک به اردن

پـس از نزدیک بـه دو ماه آرامش نسـبی کـه از توافق اسـلام‌آباد میان ایران و امریکا گذشـته بود، شـامگاه یکشنبه ۸ شهریور بار دیگر منطقه خلیج فارس به صحنه تقابل مستقیم دو کشور تبدیل شد. حمله ارتش امریکا به بخش‌هایی از جزیره لارک، نخسـتین اقدام نظامی واشنگتن علیه خاک ایران از اواخر تیرماه بود؛ حمله‌ای که از نگاه تهران نقض آشـکار حاکمیت ملی و تمامیت ارضی جمهوری اسلامی محسوب شد و بلافاصله با پاسخ نظامی و موضع‌گیری صریح نهادهای رسمی ایران همراه شـد. این تحولات در حالی رخ داد کـه طی هفته‌های گذشته بسیاری انتظار داشتند توافق اسلام‌آباد زمینه را برای کاهش تنش و آغاز دور تازه‌ای از گفت‌وگوها فراهم کند. با این حال، اختلاف بر سر رفع محاصره اقتصادی، بازگشایی تنگه هرمز و اجرای تعهدات امریکا موجب شد روند دیپلماتیک متوقف شود و بار دیگر گزینه نظامی در صدر تحولات منطقه قرار بگیرد.

◄ آغاز درگیری؛ حمله امریکا به جزیره لارک

شامگاه یکشنبه، نیروهای امریکایی دو موضع موشکی در جزیره لارک را هدف حمله پهپادی قرار دادند. مقام‌های امریکایی مدعی شدند این حمله پس از آن انجام شد که نیروهای سپاه در حال آماده‌سـازی تجهیزات مرتبط با مین‌های دریایی و پرتابگرهای موشکی در محدوده تنگه هرمز بودند؛ ادعایی که از سوی رسانه‌های غربی نیز بازتاب گسترده‌ای پیدا کرد. اما روایت رسمی ایران متفاوت بود. سپاه پاسـداران و وزارت امور خارجه اعلام کردند حمله امریکا مستقیما بخش‌هایی از جزیره لارک را هدف قرار داده و در نتیجه آن شماری از مدافعان و شهروندان ایرانی شهید و مجروح شده‌اند. در بیانیه وزارت خارجه، این اقدام «تجاوز نظامی» و نقض صریح حقوق بین‌الملل توصیف شد و تأکید شد که ایران در اعمال حق ذاتی دفاع مشروع هیچ تردیدی نخواهد داشت. اهمیت لارک تنها به یک جزیره کوچک محدود نمی‌شود. این جزیره در شرق تنگه هرمز و در مجاورت یکی از حساس‌ترین گذرگاه‌های انرژی جهان قرار دارد؛ منطقه‌ای که طی ماه‌های اخیر به دلیل محاصره دریایی و محدودیت تردد کشتی‌ها، به مهم‌ترین نقطه تنش میان تهران و واشنگتن تبدیل شده است.

◄ واکنش فوری تهران دفاع مشروع و تنبیه متجاوز

سـاعاتی پس از حمله، روابط عمومی سپاه پاسداران با انتشـار اطلاعیه‌ای اعلام کرد که اقدام امریکا بی‌پاسخ نخواهد ماند و «تنبیه متجاوز» در دستور کار نیروهای مسلح قرار گرفته است. همزمان وزارت امور خارجه نیز با صدور بیانیه‌ای بر حق قانونی ایران برای دفاع از حاکمیت ملی تأکید کرد و مسوولیت کامل پیامدهای این تجاوز را متوجه دولت امریکا دانسـت. این موضع‌گیری‌ها نشان داد راهبرد تهران، پاسخ متقابل در چارچوب دفاع مشروع اسـت؛ مفهومی که طی ماه‌های اخیر بارهـا در ادبیات رسمی جمهوری اسلامی تکرار شده و اکنون نیز محور اصلی واکنش سیاسـی و نظامی ایران قرار گرفته است. رییس کمیسیون امنیت ملی مجلس نیز اعلام کرد اقدام امریکا بی‌پاسخ نخواهد ماند و جمهوری اسلامی زمان و شیوه پاسخ را متناسب با مصالح ملی تعیین خواهد کرد.

◄ پاسخ نظامی ایران؛ پیام به واشنگتن

بر اسـاس گزارش منابع بین‌المللی، ایران پس از حمله لارک، حملات موشکی علیه پایگاه‌های امریکا در اردن انجام داد؛ حملاتی که منابع امریکایی مدعی شدند بخش عمده آنها رهگیری شـده است. در کنار آن، رسانه‌های منطقه از عملیات پهپادی ارتش جمهوری اسلامی علیه محل استقرار نیروهای امریکایی در پایگاه المنهاد امارات خبر دادند؛ اقدامی که از سوی ارتش به عنوان بخشی از پاسخ دفاعی ایران معرفی شد. اگرچه جزییات خسارات این عملیات به‌صورت مستقل قابل راستی‌آزمایی نیست، اما از منظر سیاسی، پیام تهران روشن بود: هرگونه حمله مستقیم به خاک ایران با پاسخ متقابل روبه‌رو خواهد شد و دوره واکنش‌های صرفا دیپلماتیک پایان یافته است.

◄ تنگه هرمز؛ محور اصلی منازعه

در مرکز این تقابل، همچنان تنگه هرمز قرار دارد. امریکا مدعی است حمله به لارک با هدف جلوگیری از استقرار مین‌های دریایی و حفظ امنیت کشـتیرانی انجام شده است. در مقابل، ایران تأکید دارد که موضوع تردد در تنگه هرمز بخشی از توافقات پیشین بوده و تا زمانی که امریکا به تعهدات خود در قبال رفع محاصره اقتصادی عمل نکند، وضعیت این گذرگاه قابل تفکیک از منازعه سیاسی دو کشور نیسـت. همین اختلاف، توافق اسلام‌آباد را عملا وارد مرحله‌ای از بن‌بست کرده است. توافقی که قرار بود طی ۶۰ روز به کاهش تنش، گشایش مسیرهای دریایی و آغاز مذاکرات گسترده‌تر منجر شود، اکنون با بازگشت درگیری نظامی وارد حساس‌ترین مقطع خود شده است.

◄ روایت تهران جنگ تحمیلی و حفظ بازدارندگی

در روایت رسـمی ایران، حمله به لارک نه یک اقدام محدود نظامی، بلکه ادامه سیاسـت فشار حداکثری امریکا تلقی می‌شود؛ سیاستی که از تحریم اقتصادی تا حمله مستقیم نظامی را در بر گرفته است. به همین دلیل، مقامات ایرانی بر این باورند که حفظ بازدارندگی تنها از طریق پاسخ متقابل امکان‌پذیر است و هرگونه عقب‌نشینی می‌تواند زمینه تکرار تجاوز را فراهم کند. از سوی دیگر، دولت ایران همچنان بر این نکته تأکید دارد که به دنبال گسترش جنگ نیست و راه‌حل نهایی را در پایان محاصره اقتصادی و بازگشت امریکا به تعهدات خود می‌داند. این موضع روز دوشنبه نیز از سوی رییس‌جمهور و دستگاه دیپلماسی تکرار شد؛ جایی که تهران اعلام کرد مذاکره زمانی معنا دارد که همزمان با احترام به حاکمیت ایران و اجرای تعهدات طرف مقابل باشد.

◄ آرامش شکننده دوباره فروریخت

وقایع ۲۴ ساعت گذشته نشان داد آرامشی که پس از توافق اسلام‌آباد شکل گرفته بود، بیش از آنکه به حل اختلافات منجر شده باشـد، یک آتش‌بس شکننده بوده است. حمله امریکا به لارک و پاسخ نظامی ایران، بار دیگر سـطح تنش را به مرحله رویارویی مستقیم بازگرداند و آینده مذاکرات را با ابهام جدی روبه‌رو کرد. اکنون معادله منطقـه بیش از هر زمـان دیگری به تصمیم‌های سیاسی دو طرف وابسـته است. از نگاه تهران، پایان محاصـره اقتصادی و احترام به تعهدات پیشین پیش‌شرط هرگونه گشایش دیپلماتیک است؛ در حالـی که تداوم اقدامات نظامـی امریکا می‌تواند چرخه پاسخ و مقابله را وارد مرحله‌ای تازه کند. آنچه مسلم است، تنگه هرمز همچنان کانون اصلی این تقابل باقی مانده و هر تحول در آن، نه‌تنها بر امنیت منطقه، بلکه بر اقتصاد جهانی نیز اثر مستقیم خواهد گذاشت.

اقتصاد کلان

دیگر فقط سرِ کار بودن کافی نیست

عملکرد ملاک دریافتی کارمندان می‌شود

تغییر شیوه پرداخت حقوق کارکنان دولت و حرکت از پرداخت‌های یکسان به سمت پرداخت مبتنی بر عملکرد، یکی از محورهای اصـلاح نظام اداری در دولت چهاردهم اسـت؛ طرحی که قرار است طی یکی، دو مـاه آینده وارد مرحله جدی‌تری شـود. البته طبق اعلام سازمان اداری و استخدامی، حقوق کارمندان کم نمی‌شود؛ چراکه فعلا پرداخت مبتنی بر عملکرد از محل رفاهیات و پاداش‌ها دنبال خواهد شد. موضوع پرداخت مبتنی بر عملکرد در حالی بار دیگر در روز و هفته‌های اخیر مورد تاکید مسوولان سـازمان اداری و استخدامی قرار گرفته و بر اساس اعلام رییس این سازمان، قرار است طی یکی، دو ماه آینده این طرح وارد مرحله جدی‌تری شود.

■ تاکید رییس‌جمهور بر تغییر نظام پرداخت

مسعود پزشکیان-رییس‌جمهور-بارها بر ضرورت ارتباط میان عملکرد دستگاه‌های دولتی و میزان پرداخت‌ها تأکید کرده است. وی در جلسه هیات دولت در مهرماه سال گذشته با اشاره به اینکه مبنای فعلی پرداخت حقوق عادلانه نیست، تأکید کرده بود که نظام بودجه‌ریزی باید هرچه سریع‌تر بر مبنای عملکرد و به تبع آن، پرداخت‌ها نیز بر اساس عملکرد نهایی و اجرا شود. رییس‌جمهور همچنین در مقاطـع مختلف اجرای نظـام پرداخت مبتنی بر عملکرد را عاملی برای افزایش انگیزه کارکنان و بهره‌وری دستگاه‌های اجرایی دانسته است. پزشکیان در یکی از اظهارات خود نیز تأکید کرده بود که اجرای این نظام در پروژه‌های عملیاتی می‌تواند انگیزه مجریان را افزایش و سرعت اجرای پروژه‌ها را بیشتر کند. بر همین اساس، مدیریت عملکرد یکپارچه دولت و استانداردسازی خدمات و پرداخت مبتنی بر عملکرد در برنامه اصلاح نظام اداری دولت چهاردهم قرار گرفته اسـت. در این برنامه، اتصال نظام جبران خدمت، ارتقـا و انتصاب به ارزیابی عملکرد و همچنین پیاده‌سازی الگوی پرداخت مبتنی بر عملکرد برای دستگاه‌های اجرایی پیش‌بینی شده است.

■ پرداخت مبتنی بر عملکرد به زودی عملیاتی می‌شود

در این راستا اخیرا علاءالدین رفیع‌زاده، رییس سازمان اداری و استخدامی کشور اعلام کرد که پرداخت مبتنی بر عملکرد یکی از برنامه‌های اصلی اصلاح نظام اداری دولت چهاردهم است که به تصویب رسیده و ابلاغ شده است. به گفته وی، کارگروه مربوط به این موضوع با حضور نمایندگان دیوان محاسبات، مجلس، سازمان برنامه و بودجه، خزانه کل کشور و معاونت اجرایی رییس‌جمهور تشکیل شده و به‌صورت مستمر جلسه برگزار می‌کند. رفیع‌زاده اعلام کرده که این طرح وارد فاز عملیاتی شده و پیش‌بینی می‌شود طی یکی، دو ماه آینده به مرحله جدی‌تری برسد؛ البته اجرای آن نباید با شتاب‌زدگی همراه باشد که به تضییع حقوق کارکنان منجر شود.

■ حقوق کارمند کاهش نمی‌یابد

یکی از مهم‌تریـن ابهامات درباره ایـن طرح، احتمال کاهش حقوق کارکنان در صـورت پایین بودن امتیاز عملکرد است؛ موضوعی که مسوولان سازمان اداری و استخدامی تأکید کرده‌اند هدف طرح نیست. ذبیح‌الله سـلمانی، معاون سرمایه انسـانی سـازمان اداری و استخدامی کشـور درباره جزییات این طرح گفته که کارکنان نگران کاهش حقوق خود نباشند، چراکه در مرحله نخسـت،